

Çevirmen Araştırmalarında Veri Kaynağı Olarak (Oto)Biyografik Metinler: Çevirmen Kimliğiyle Orhan Burian

DR. ÖĞR. ÜYESİ HALİSE GÜLMÜŞ SİRKINTI*

Öz

Bu çalışma, erken Cumhuriyet döneminin üretken entelektüellerinden ve çevirmenlerinden biri olan Orhan Burian'ın (oto)biyografik metinlerinde çevirmen kimliği ve *telosunu* inceleyerek çevirmen araştırmaları alanına katkı sunmayı amaçlamaktadır. Burian'ın günlükleri, mektupları ve ölümünden sonra dönemin entelektüellerince Burian hakkında yazılmış biyografik metinler araştırmanın inceleme nesnelerini oluşturmaktadır. Seçilen metinler, Kaindl'in (2024) Smith ve Watson'ın otobiyografik metin analizine yönelik olarak ortaya koyduğu yöntemden yola çıkarak Çeviribilim'e uyarladığı beş aşamalı analiz yöntemi ışığında incelenmiştir. İncelenen (oto)biyografik anlatılarda Burian'ın çevirmen kimliğinin entelektüel çevresi ve birikimi, dönemin çeviri politikalarına yönelik eleştirileri ve bir meslek olarak çevirmenliğe yaklaşımı olmak üzere üç temel konu etrafında şekillendiği gözlemlenmiştir. İnceleme sonucunda, Burian'ın yalnızca dilsel aktarıma odaklanan bir çevirmen değil, sanatsal üretim ile akademik tartışmalar arasında köprü kuran çok yönlü bir entelektüel figür olarak öne çıktığı görülmüştür. Çeviriyi bireysel bir edimden ziyade kurumsal sorumluluk ve kültürel kalkınmanın ayrılmaz bir parçası olarak konumlandıran Burian, bu süreçte Batı klasiklerinin aktarımıyla sınırlı kalınmaması gerektiğini savunmuş ve Türk edebiyat dizgesinin kendi kültürel kaynaklarını da görünür kılmaya çalışmıştır. Çeviriyi etik, estetik ve toplumsal sorumluluklar çerçevesinde değerlendiren ve dönemin önde gelen Shakespeare çevirmenlerinden biri olan Burian, Muhsin Ertuğrul ile iş birliği içinde yürüttüğü çalışmalarla Türk edebiyat çoğuldizgesinde tiyatronun gelişimine katkıda bulunmuş; çeviriye, kültürel değişimle birlikte edebiyata yeni türler ve anlatım biçimleri kazandıran yaratıcı bir edim olarak yaklaşmıştır.

Anahtar sözcükler: edebi çeviri, Orhan Burian, çevirmen araştırmaları, çevirmen kimliği, otobiyografik metinler

(Auto)biographical Texts as a Data Source in Translator Studies:

The Translator Identity of Orhan Burian

Abstract

This study aims to contribute to the field of translator studies by examining the construction of translator identity and *telos* of Orhan Burian, one of the prolific intellectuals and translators of the early Republican period, in his (auto)biographical narratives. The research corpus consists of Burian's diaries, letters, and the biographical texts written about him by contemporary intellectuals

* Marmara Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü; halisegulmus@gmail.com,
ORCID: [0000-0002-6585-5961](https://orcid.org/0000-0002-6585-5961)

Gönderim tarihi: 8 Mayıs 2025

Kabul tarihi: 21 Haziran 2025

after his death. The analysis is conducted within the light of the five-stage methodological model adapted to Translation Studies by Kaindl (2024), based on Smith and Watson's framework for autobiographical narrative analysis. The findings indicate that Burian's translator identity is shaped around three main axes: his intellectual network and background, his critiques of the translation policies of the time, and his approach to the profession of translation. The study reveals that Burian emerges not merely as a translator engaged in linguistic transfer, but as a multifaceted intellectual figure who bridges artistic production and academic discourse. Positioning translation not as an individual act but as an integral part of institutional responsibility and cultural development, Burian advocates for the visibility of Turkey's own cultural heritage alongside the transmission of Western classics. Burian, who evaluated translation within the framework of ethical, aesthetic, and social responsibilities and was one of the leading Shakespeare translators of his time, contributed to the development of theatre within the Turkish literary polysystem through his collaboration with Muhsin Ertuğrul and approached translation as a creative act that together with cultural transformation introduced new genres and narrative forms into literature.

Keywords: literary translation, Orhan Burian, translator studies, translator identity, autobiographical texts

GİRİŞ

Son yıllarda Çeviribilim alanında yalnızca çeviri ürününe odaklanmakla yetinmeyen, çeviriyi gerçekleştiren özne olarak çevirmeni de merkeze alan bir yaklaşımın öne çıktığı görülmektedir. Çevirmen kimliğinin, bireysel, toplumsal ve kültürel dinamiklerle nasıl şekillendiğini anlamaya yönelik bu eğilim, Çeviribilim alanı içinde Çevirmen Araştırmaları (Translator Studies) başlığı altında kuramsal bir zemin bulmuştur. Andrew Chesterman, "The Name and Nature of Translator Studies" (2009) başlıklı makalesinde, Çevirmen Araştırmaları'nın Çeviribilim içindeki konumunu tartışmakta ve araştırmaların odağının çeviri ürünü merkezli yaklaşımdan çeviri eylemine ve eyleyicisine doğru kaydığını vurgulamaktadır. Her çevirinin ardında bir eyleyici bulunmasına rağmen çeviri edimini gerçekleştiren çevirmenlerin çoğu zaman birincil inceleme nesnesi olarak kabul edilmediği, araştırmalarının odağının çevirmenden ziyade çeviri ürün üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir (Chesterman, 2009, s. 14). Nitekim Çeviribilim kültürel, bilişsel, sosyolojik ve metinsel olmak üzere dört temel alt alandan meydana gelmekte ve metinsel alt alan hariç diğer üç alt alan doğası gereği çevirmen kimliği ile yakından ilişkilidir (Chesterman, 2009, s. 19). Bu üç alanın James Holmes'ün haritasında yer alan betimleyici, kuramsal ve uygulamalı alanla da iç içe olduğunu belirten Chesterman, Çeviribilim alanının "öncelikle çeviriye dahil olan eyleyicilere, örneğin onların faaliyetlerine ya da tutumlarına, sosyal ve teknik çevreleriyle etkileşimlerine ya da tarihlerine ve etkilerine odaklanan araştırmaları" (2009, s. 20) kapsadığının altını çizerek ortaya koyduğu bu çerçeve ışığında alanın sınırlarını genişletir.

Kaindl (2021, s. 3-4), dilbilimsel açıdan çeviriye yaklaşmış olan kuramcılarının çeviri tanımlarında çevirmene odaklanmadıklarını belirterek Catford, Fedorov, Otto Kate gibi kuramcılarının çeviriye yaklaşımlarını eksik bulur ve eleştirir. Nida gibi bu dönemin araştırmacılarından kimilerinin ise çevirmenin etiolojik bir faktör olarak kabul edildiği indirgemeci

yaklaşımı savunduklarını ancak bu yaklaşımla yalnızca çevirmenin çeviriyle olan nedensel bağına odaklandıklarını vurgular. Nitekim, Işın Bengi Öner de dilbilimsel açıdan çeviriye yaklaşan kuramları şu sözlerle eleştirmiştir: “Kısaca İ.Ö. 2. yüzyıldan başlayarak 20. yüzyılın kabaca ilk yarısını içine alan sürede oluşan kuramların hepsi kaynak odaklı, süreç ağırlıklı ve kuralcıcıdır” (1993, s. 31). Çeviride insan faktörünün önemi, Çeviribilimin bağımsız bir disiplin olarak şekillenmeye başlamasıyla birlikte fark edilmeye başlanmıştır. 1972’de James Holmes’ün bildirisiyle temelleri atılan Çeviribilim, sonraki yıllarda Betimleyici Çeviribilim Çalışmaları ve İşlevselci Yaklaşımlar gibi kuramlarla gelişimini sürdürmüştür. Bu kuramlar her ne kadar doğrudan çevirmen kimliğine odaklanmasa da Çevirmen Araştırmaları alanının gelişmesine önemli bir zemin hazırlamıştır (Kaindl, 2021, s. 5).

1990’larda “çevirmen” kavramının başlıklarda daha sık kullanıldığı görülmektedir. Ancak bu eserlerin çoğu, çevirmeni doğrudan odak noktası yapmamıştır. 1995 yılında Delisle ve Woodsworth’un hazırladığı *Translators Through History*, metin veya süreçten ziyade çevirmene odaklanan ilk geniş kapsamlı çalışma olarak dikkat çeker. Bu kitabın önsözünde, eserin fikrinin ilk kez 1963 yılında Dubrovnik’te gerçekleştirilen FIT konferansında ortaya atıldığı ve sonraki konferanslarda geliştirildiği belirtilmiştir (Delisle ve Woodsworth, 1995). Bununla birlikte, bu eser de tam anlamıyla çevirmene odaklanmamaktadır (Kaindl, 2021, s. 6). Basil Hatim ve Ian Mason’ın *Discourse and the Translator* (1991) ve *The Translator as Communicator* (1997), Douglas Robinson’ın *Who Translates: Translator Subjectivities Beyond Reason* (2001), Lawrence Venuti’nin *The Translator’s Invisibility* (1995) gibi eserlerin başlıklarında “çevirmen” vurgusu olsa da bu çalışmaların temel odağı çevirmen değil, daha geniş teorik ya da pratik bağlamlardır (Kaindl, 2021, s. 6).

Türkiye özelinde çevirmen odaklı araştırmalar incelendiğinde ise önemli çalışmaların yayımlandığı görülmektedir. Nihal Yeğinobalı (Bengi Öner, 1999), Berke Vardar (Öztürk Kasar, 2011; Öztürk Kasar, 2018), Fatma Âliye Hanım (Karadağ, 2013a), Tanzimat Dönemi’nden İkinci Meşrutiyet Dönemi’ne dek Batı dillerinden Osmanlı Türkçesi’ne çeviri yapan kadın çevirmenler (Karadağ, 2013b), Selanikli Tefvik (Karadağ, 2013c), Beşir Fuad (Arslan & Işıklar Koçak, 2014), Süleyman Tefvik (Bozkurt & Karadağ, 2014), Ahmed Rasim (Karadağ, 2015), Halide Edib (Bilir Ataseven & Araboğlu, 2015; Araboğlu, 2015), Gönül Suveren ve Gülten Suveren (Bulut & Gürses, 2019; Erkul Yağcı & Altınkaya & Vatansever, 2023), Tomris Uyar (İlgin, 2019), Seniha Sami Morali (Taş, 2021; Avcı Solmaz & Karadağ, 2024), Nurullah Ataç (Albiz, 2022), Melahat Özgü (Küçük & Işıklar Koçak & Erkul Yağcı, 2022), Celal Üster (Gülmüş Sırkıntı, 2022), Azize Bergin (Arı, 2023), Suat Derviş (Arı, 2023), Yaşar Nabi Nayır (Elgül, 2023) ve Reşat Ekrem Koçu (Erdoğan, 2024) gibi çevirmenler üzerine yapılan çalışmalar ve 2019 yılında yayımlanan *Kelimelerin Kıyısında: Türkiye’de Kadın Çevirmenler* başlıklı kitap alanyazında öne çıkan örnekler arasındadır.

Kaindl’e (2021, s. 5) göre, çeviri tarihi ve Çevirmen Araştırmaları alanlarında çevirmenlerin (oto)biyografilerine yönelik ilginin sınırlı olmasının temel nedenlerinden biri, çevirmen yaşamının hâlâ genellikle çeviri edimiyle doğrudan ilişkili veya anlamlı bir bağlamda görülmemesidir. Oysa Gürçağlar’ın da belirttiği üzere “çeviri tarihyazımı açısından çevirmenlerin öz yaşam öykülerine odaklanmak, mikro-tarih yaklaşımıyla, çevirmenlerin bireysel yaşantılarının yaşadıkları bağlam içinde nasıl bir anlam kazandığını gösterecektir.” (2019, s. 11). Bu bağlamda, çevirmen

biyografilerinin incelenmesi, çeviri tarihyazımına bireysel düzeyde daha kapsamlı ve çok boyutlu bir perspektif sunarak, çevirmenlerin mesleki pratiklerinin yaşadıkları tarihsel, sosyal ve kültürel bağlamlarla nasıl şekillendiğini ve bu bağlamlara nasıl katkıda bulunduğunu ortaya koyar. Otobiyografik metinler, yalnızca dar anlamda otobiyografi olarak tanımlanan yazıları değil, aynı zamanda anı kitapları, günlükler, mektuplar, otobiyografik kurmaca metinler gibi farklı türlerdeki kişisel yazıları da kapsar. Lejeune'ün tanımına dayanarak (1975/1989, s. 4), bu tür metinlerin bireyin yaşam öyküsünü farklı açılardan ele aldığı söylenebilir. Ayrıca, yeni teknolojilerle birlikte bloglar, kişisel web siteleri, çevrimiçi günlükler ve sosyal medya profilleri gibi dijital platformlarda oluşturulan otobiyografi biçimleri de bu kategoriye dahil olmuştur (Kaindl, 2021, s. 6-7).

Çeviri süreçlerine bireysel deneyim ve öznel yönelimlerin etkisi göz önüne alındığında, çevirmenin amaç ve hedeflerini anlamak da önem kazanmaktadır. İşlevselci çeviri kuramları skopos kavramını metin merkezli çeviri çalışmalarında temel bir kavram olarak konumlandırırken, *telos*, Çevirmen Çalışmaları kapsamında çevirmenlerin kendi amaçlarını ve yönelimlerini anlamak için önemli bir kavramsal çerçeve sunmaktadır (Chesterman & Baker, 2008, s. 30-31). Nitekim *telos*, çevirmenlerin yalnızca belirli bir çeviri görevi sırasında sahip oldukları bireysel hedefleri değil, aynı zamanda bir meslek olarak çevirmenliğe yön veren daha geniş motivasyonları anlamaya yönelik bir yaklaşım sunmaktadır. Belirli bir çeviri görevi içinde *telos*, çevirmenin sürece nasıl yaklaştığını ve çeviri edimiyle neyi gerçekleştirmeyi amaçladığını anlamaya yardımcı olur. Bunun ötesinde, *telos*, çevirmen kimliğinin şekillenmesine dair daha derin soruları da gündeme getirmektedir: Bir çevirmen neden bu mesleği seçmiştir? Çevirmenlik pratiği, bireysel ve toplumsal düzeyde nasıl bir anlam taşımaktadır? (Chesterman & Baker, 2008, s. 31). Skopos kuramı çeviri metnin işlevine ve amacına odaklanırken, *telos*, çevirmenlerin hangi amaçla çeviri yaptığını ve mesleki kararlarını hangi amaçların şekillendirdiğine odaklanır. Chesterman, çevirmenlerin mesleki faaliyetlerini yalnızca ekonomik kaygılarla yürüttükleri düşüncesini eksik bulur. Ona göre, çevirmenlerin mesleklerini icra ederken güttükleri amaçlar, bireysel ilgi alanları ve entelektüel motivasyonları göz ardı edilmemelidir. Dil sevgisi, kültürel etkileşim arzusu ve iletişimi güçlendirme isteği gibi unsurlar, çevirmenlerin mesleğe yönelmesini sağlayan önemli faktörlerdir (Chesterman & Baker, 2018, s. 31). Bu doğrultuda son yıllarda yapılan çalışmalar, *telos* kavramını bireysel amaçların ötesine taşıyarak çevirmenin yaşam öyküsü boyunca şekillenen ve anlatılaştırılan kimlik inşasıyla da ilişkilendirmektedir (Chen, 2024). Bu yaklaşım, çevirmen kimliğinin ardında yatan derin sosyal ve biyografik yönelimleri ve bu yönelimlerin çeviri kararlarını nasıl etkilediğini anlamayı mümkün kılmaktadır. Bu çerçevede otobiyografik metinler, çevirmenlerin yaşam deneyimlerini, içsel yönelimlerini ve mesleki kararlarının ardındaki kişisel dünyayı açığa çıkarma potansiyeli taşıyan zengin bir veri kaynağı olarak öne çıkmaktadır.

1. ÇALIŞMANIN AMACI VE YÖNTEMİ

Bu çalışmanın amacı, Shakespeare çevirileri başta olmak üzere gerçekleştirdiği çevirilerle Türk edebiyat çoğuldizgesine önemli katkılar sunmuş, Ankara Üniversitesi Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nün kurucularından biri olan Prof. Dr. Orhan Burian'ın çevirmen kimliğini ve *telosunu* kapsamlı bir şekilde ele almak ve incelemektir. Bu bağlamda

çalışmada, Kaindl'in, Smith ve Watson'ın (2010) otobiyografi inceleme metodolojisinden yola çıkarak Çeviribilim alanına uyarladığı beş aşamalı araştırma yaklaşımı kullanılmaktadır. Smith ve Watson'ın otobiyografi çalışmalar için sunduğu ve 24 kategoriden oluşan araştırma metodolojisi, otobiyografik metinlerin çeşitliliği göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır ve çok yönlü bir çerçeve sunmaktadır (2010, s. 235–251). Kaindl, bu kapsamlı metodolojiden hareketle, Çeviribilim perspektifine uygun beş temel araştırma adımı önerir. Kaindl'in (2024) ortaya koyduğu (oto)biyografik materyallerin incelenmesinde odaklanılacak beş adım aşağıdaki aşamaları içermektedir:

1. Bağlamanın İncelenmesi (Contextualise): Araştırma için seçilen (oto)biyografik metinlerin yazıldıkları dönemde çeviri edimine ve çevirmenlere kültürel, sosyal, politik, ideolojik vb. açılardan nasıl yaklaşıldığına odaklanılır.
2. Sınıflandırma (Classify): Araştırma için seçilen (oto)biyografik metinlerin türü ve işlevi belirlenir; içerdikleri önsöz, görseller veya dipnot gibi unsurlar değerlendirilir.
3. Tespit (Specify): Araştırma için seçilen (oto)biyografik metinlerin önemli noktaları tespit edilir. Çevirmenin bu metni hayatının hangi döneminde yazdığı, metinde çeviri eylemi ya da çevirmenlik mesleğine dair vurguların hangi konular üzerinde yoğunlaştığı belirlenir.
4. Seçim (Select): Çeviriye yönelik önemli noktaların tespit edilmesinin ardından, çevirmen kimliğine odaklanılarak konu daraltılır. Odaklanılacak noktalar, çalışılan materyalin türüne ve içeriğine bağlı olarak değişebilir. Çevirmenin dillerle olan ilişkisini nasıl tanımladığı, yazarlarla kurduğu ilişki, cinsiyeti, etnik kökeni, mensubu olduğu sosyal sınıf gibi unsurların çevirmen kimliğini nasıl şekillendirdiği, çeviri deneyimini nasıl sunduğu ve çeviri sürecinde eğitim ile deneyimin mesleki kimlik inşasındaki rolü gibi konular üzerinde durulabileceği gibi, incelenen metnin sunduğu farklı temalara da odaklanılabilir. Bu aşamada temel amaç, çevirmenin kimliğine yönelik analiz edilebilecek temel unsurları seçmektir.
5. Analiz (Analyse): Çevirmenlerin yaşamlarını incelemek disiplinlerarası bir yaklaşım gerektirmekte ve Otobiyografi Çalışmaları ile Çevirmen Araştırmaları, çevirmen kimliğini anlamak için *telos*, ses (voice) gibi kavramsal araçlar ile anlatı analizi, yakın okuma gibi yöntemler sunmaktadır. Bu aşamada seçilen kavram çerçevesinde çevirmeni yalnızca mesleki pratiği üzerinden değil, içinde bulunduğu tarihsel, sosyal ve kültürel bağlamla birlikte ele alarak, çevirmenlerin hayat hikâyelerini bütüncül bir çerçevede anlamak amaçlanmaktadır. (Kaindl, 2024, s. 10-12).

Bu doğrultuda, bu çalışmada Kaindl'in (2024), Smith ve Watson'ın otobiyografi inceleme yöntemlerinden hareketle Çeviribilim alanına uyarladığı beş aşamalı metodoloji temel alınarak Orhan Burian'ın çevirmen kimliği ve *telosu* incelenmektedir. Söz konusu yöntem, anlatıları sistematik biçimde inceleme olanağı sunması ve bireysel yaşam öykülerini çevirmen kimliği ve *telosu* gibi kavramlarla ilişkilendirmeye imkân tanınması nedeniyle tercih edilmiştir. Ayrıca, Çeviribilim bağlamına özgü olarak geliştirilmiş olması, araştırmanın alan odaklı hedefleriyle de doğrudan örtüşmektedir. Diğer yandan, yöntemin metin merkezli yapısı nedeniyle anlatıcının seçici anlatımı bazı deneyim ve yönelimlerin eksik yansıtılmasına yol açabilir; bu potansiyel sınırlılık

eleştirel bir okumayı gerektirmektedir. Araştırmanın bütüncesini Burian'ın günlükleri, mektupları ve vefatının ardından hem Prof. Dr. Zeki Arıkan hem de dönemin entelektüelleri tarafından kaleme alınan biyografik anlatılar oluşturmaktadır. Seçilen (oto)biyografik metinler aracılığıyla Burian'ın çeviriyi *telos*, mesleki sorumluluklar ve toplumsal-kültürel bağlamlarla nasıl ilişkilendirdiği değerlendirilmektedir. Bu çalışma, çevirmenin öznesi olduğu anlatıların yorumlanması yoluyla Çeviribilim alanında çevirmen odaklı araştırmalara kuramsal ve yöntemsel bir katkı sunmayı amaçlamaktadır.

2. ORHAN BURİAN

Orhan Recep Burian, 1914 yılında Üsküdar'ın Bağlarbaşı semtinde Recep Bey ile Mihriban Hanım'ın çocukları olarak dünyaya gelir. Burian hem anne hem de baba tarafından dönemin seçkin ailelerinden birine mensuptur. Babası Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde Dâhiliye Nazırlığı görevinde bulunmuş, annesi Mihriban Hanım ise Âgâh Paşa'nın kızıdır ve Fransızca, İngilizce ve İtalyanca dillerini bilen, eğitilmiş bir kadındır. "Hal Tercümem" başlıklı yazısında Burian "ailece işgal sırasında İzmir'de, istirdattan sonra da Bursa'da bulunduk. İlkokul yıllarım çok bölüklü geçti: Gedikpaşa Amerikan, Fevziye, Bursa Amerikan okullarında Bursa'nın Bizim Mektebinde okudum." (Burian, 1952, s. 69) sözleriyle ilkökullerinde farklı okullarda eğitim almak durumunda kaldığını belirtmektedir. 1932 yılında Kabataş Lisesi'nden mezun olan Burian, bursluluk sınavını kazanarak devlet eliyle yükseköğretimi için İngiltere'ye gönderilir. Oldukça parlak bir öğrenci olan Burian, o yıllarda hem askeri okullar sınavına hem de yut dışı bursluluk sınavına girip her ikisinden de kabul aldığını şu sözlerle belirtmektedir: "İkisini de kazanmışım: Avrupa'ya gitmeyi tercih ettim. İngiltere'ye gönderildim. 1933 sonbaharında Cambridge Üniversitesi'nde İngiliz edebiyatı bölümüne yazıldım." (Burian, 1952, s. 69). Kendisiyle aynı dönemde İngiltere'de eğitim alan isimler arasında Saffet Korkut, İrfan Şahinbaş, Vahit Turhan da bulunmaktadır. Tüm bu isimlerin çeviri alanında dönemin ünlü öznelere olmaları dikkat çekicidir. Aynı zamanda, İngiltere'de eğitim alan Korkut, Şahinbaş ve Burian'ın Ankara Üniversitesi, DTCF İngiliz Dili ve Edebiyatı kürsüsünü kuran akademisyenler olmaları da dikkate değerdir (Şenlen Güvenç, 2023). Henüz İngiltere'de öğrenci olduğu yıllarda çevirmenliğe başlayan Burian, ilk çevirilerini Rabindranath Tagore'dan gerçekleştirir. Bu çeviriler, Bursa Halkevi'nin yayın organı olan *Uludağ* başlıklı dergide yayımlanır. Cambridge Üniversitesi İngiliz Edebiyatı bölümünde eğitim alarak 1936 yılında mezun olan Burian, yurda döndükten sonra 1937 yılında Ankara Üniversitesi Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi İngilizce Bölümü'ne doçent olarak atanır. Burian'ın Türkiye'deki ilk yazılı doçentlik tezini verenlerden olduğunu vurgulayan Arıkan (2006c, s. 25), Burian'ın 1942 yılında kaleme aldığı "Türk-İngiliz münasebeti başladığı sırada ne mahiyette idi" başlıklı teziyle doçent olduğunu belirtir. Burian'ın tezinin içeriği oldukça ilgi çekicidir. Öyle ki, tezin ilk bölümünde Türk-İngiliz ilişkileri üzerine yoğunlaşılırken ikinci bölüm Richard Wrag'ın Türkiye üzerine gözlemlerini içeren metnin çevirisinden oluşmaktadır. Burian'ın kültürlerarası iletişim noktasında çeviriye verdiği değer burada da kendini göstermektedir. Dönemin kültürel kalkınma politikaları çerçevesinde, DTCF İngiliz Dili ve Edebiyatı Kürsüsü hocaları yalnızca kendi bölümlerinde değil, farklı eğitim kurumlarında da görev alarak öğrenci yetiştirmeye katkıda bulunurlar; bu kapsamda Orhan Burian

da Ankara Devlet Konservatuvarı'nda dersler verir (Şenlen Güvenç, 2023, s. 119). 1947-1949 yılları arasında Princeton Üniversitesi'nde Amerikan edebiyatı üzerine araştırmalar yapar. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından Avrupa Edebiyatı üzerine bir antoloji hazırlamakla görevlendirilen Burian, aynı zamanda Türk edebiyatından İngilizceye çevrilmesini uygun bulduğu eserler listesi üzerine de çalışmıştır (Arıkan, 2006a, s. 8). 5 Mayıs 1953 tarihinde yakalandığı hastalık nedeniyle yaşamını yitiren Burian'ın erken kaybedilmiş bir değer olmakla birlikte, çeviri alanındaki katkıları ve çeviri üzerine söylemleriyle hâlâ çeviriye farklı açılardan ışık tutabilecek, ufuk açıcı bir isim olduğunu söylemek mümkündür. Çevirmenlerin üzerinde çalıştıkları metin sayısı arttıkça, üslup ve anlama yönelik kavrayışlarının da geliştiği göz önünde bulundurulduğunda (Doğan, 2023, s. 173), üretken çevirmenlerden biri olan Burian'ın çevirmen kimliğinin irdelenmesi tesadüfî değildir. Burian, genellikle Shakespeare çevirilerinin incelendiği çalışmalarda ikincil inceleme nesnesi olarak ele alınmıştır. Burian'ın öznesi olduğu çalışmalar sayıca sınırlı olmakla birlikte onun şiir ve tiyatro çevirilerine odaklanan Eşiyok ve Öncü (2022), Burian'ı bir kültür planlayıcısı olarak ele almış ve kültürel dönüşüm sürecinde nasıl aktif bir rol üstlendiğini incelemişlerdir. Yener (2022) Burian'ın dergilerdeki yazılarına odaklanarak Türk düşünce tarihindeki konumunu incelemiş, Şenlen Güvenç (2023) ise Türkiye Cumhuriyeti'ndeki ilk İngiliz Dili ve Edebiyatı kürsüsünün kurucu öğretim üyelerini incelemiş, bu üyelerden biri olan Burian'a da detaylı bir şekilde yer vermiştir. Bu çalışmada ise, Burian'ın çevirmen kimliği, (oto)biyografik metinler üzerinden ele alınmakta; entelektüel birikimi, çeviri politikalarına dair söylemleri, mesleki konumlanışı ve çeviri konusundaki bireysel hedeflerinin nasıl inşa edildiği betimleyici bir yaklaşımla incelenmektedir.

3. ÇEVİRİBİLİM ODAĞINDA BURIAN İLE İLGİLİ (OTO)BİYOĞRAFİK İNCELEME

3.1. Burian ile ilgili (Oto)biyografik Metinlerin Bağlamsal İncelemesi

1933 yılında Cambridge Üniversitesi'nde eğitim almaya başlayan ve ilk çevirilerini bu dönemde gerçekleştiren Burian, özellikle 1940'ların başından 1953 yılında hayatını kaybedene kadar çeviri alanının aktif bir eyleyicisi olmuştur (Özerdim, 1958). Bu dönemde Türkiye'de çeviriye bakışı şekillendiren önemli gelişmeler öne çıkmaktadır. 1939 yılında gerçekleştirilen Birinci Türk Neşriyat Kongresi ve akabinde kurulan Tercüme Bürosu, dönemin çeviri politikalarını ve kültürel aktarım süreçlerini anlamak açısından önemli dönüm noktalarıdır. Nitekim, erken Cumhuriyet dönemi, çevirinin toplumsal dönüşüm ve modernleşme sürecindeki rolünü ve çevirmenlerin bu süreçteki etkisini gösteren önemli bir örnektir (Eşiyok ve Öncü, 2022, s. 102).

Birinci Türk Neşriyat Kongresi bünyesinde toplanan Tercüme Encümeni'nin hazırladığı raporda, klasiklerin Türkçe çevirisinin sistemli bir şekilde gerçekleştirilebilmesi ve denetlenebilmesi için Maarif vekaletine bağlı bir Tercüme Bürosu'nun kurulmasının elzem olduğu belirtilir. Bu doğrultuda 1940 yılında kurulan Tercüme Heyeti'nin gerçekleştirdiği beş toplantının sonunda daimî bir Tercüme Bürosu'nun kurulmasına karar verilir. 1940 ile 1966 yılları arasında hizmet vererek çeviri alanında etkin bir gelişim gösterilmesini sağlayan Tercüme Bürosu, Hasan Ali Yücel önderliğinde Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde kurulur. Burian da Tercüme Bürosu'nun idare kurulunun kurucu üyelerinden biri olarak dünya klasiklerinin Türkçeye çevrilmesi için yapılan çalışmalara katılan isimlerden biridir (Balık, 2019). Nitekim, bu çeviri hareketine yönelik Burian'ın

günlüklerinde de eleştiriler bulunmaktadır (Burian, 2006a, s. 48-49). Tercüme Bürosu'nun kurulması ve hızla başlanan çeviri hareketinde ciddi boyutta çevirmen ihtiyacı doğmuş ve bu süreçte özellikle saygın üniversitelerde öğretim üyeliği yapmakta olan ve iyi derecede yabancı dil bilen bilim insanlarının deneyimlerinden faydalanılmıştır. Burian'ın da bu isimlerden biri olduğunu belirtmek mümkündür (Berk, 1999: 154; Arıkan, 2006a, s. 6). Öyle ki, kendisi 1940'lı yıllarda Tercüme Bürosu ile çalışan en üretken çevirmenlerden biri olarak gösterilmektedir ve o dönem Burian gibi çeviri alanında etkin olan Nurullah Ataç, Lütfi Ay gibi isimlerin çeviri alanı dışında edebiyatın en az bir alanında daha etkin oldukları bir gerçektir (Gürçağlar, 2019, s. 198). Bu dönemde her ne kadar çeviri eylemi dönemin saygın isimleri tarafından gerçekleştirilse ve Maarif Vekaleti'nin "çeviri kitap tercihleri ekonomik kaygılardan bağımsız bir niteliğe sahip olsa da politik ve ideolojik kaygıların" ağır bastığını söylemek mümkündür (Gürçağlar, 2019, s. 200). Tercüme Bürosu faaliyetleriyle Shakespeare eserlerinin çevirileri hızla artmış, bu sayede Shakespeare eserleri Türk edebiyat çoğuldizgesinde merkez konuma gelmiştir (Kuleli, 2023, s. 84). Dönemin Shakespeare çevirmenlerinden birinin de Burian olması ve Muhsin Ertuğrul ile özellikle Shakespeare çevirileri üzerine mektuplaşmaları Burian'ın dönemin önde gelen çevirmenlerinden olduğunu göstergesidir. 1940'lı yıllarda gözlemlenen çeviri piyasasındaki bir diğer değişiklik ise İngiliz ve Amerikan edebiyatlarından gerçekleştirilen çevirilerin artması olmuştur. Dönemin *lingua francası* Fransızca olmasına rağmen, 1950'lere gelindiğinde İngiliz ve Amerikan edebiyatı ürünlerinin daha çok rağbet gördüğü söylenebilir (Gürçağlar, 2019, s. 201). Nitekim, Burian'ın da günlüklerinde Türkçeye yapılan çevirilerin kaynak dillerine yönelik eleştirilerde bulunduğu göze çarpmaktadır (Burian, 2006a, s. 48-49).

3.2. Burian ile ilgili (Oto)biyografik Metinlerin Sınıflandırılması

Burian'ın günlükleri, mektupları ve ölümünden sonra hem Prof. Dr. Zeki Arıkan hem de dönemin entelektüellerince Burian hakkında yazılmış biyografik metinler araştırmanın inceleme nesnelerini oluşturmaktadır. *Günlük (1950-1952)* başlıklı eser, Burian'ın hayatının son iki yılını içeren otobiyografik bir metindir ve kişisel düşüncelerini, çeviri süreçlerine dair gözlemlerini, akademik ve entelektüel çevresiyle ilişkilerini yansıtmaktadır. Günlüklerin yayına hazırlanması Prof. Dr. Zeki Arıkan tarafından gerçekleştirilmiş ve eser 2006 yılında Yapı Kredi Yayınları tarafından basılmıştır. Eserde Arıkan tarafından kaleme alınmış olan bir önsöz, bir de "Günlük Üzerine" başlıklı bir bölüm bulunmaktadır. Prof. Dr. Zeki Arıkan, Burian'ın iki defterden oluşan günlüklerini eski yazıyla tuttuğunu ve bu metinleri çevriyazıya aktararak yayıma hazırladığını belirtir (Arıkan, 2006b, s. 9). Benzer şekilde, Burian'ın mektuplarının da eski yazıyla yazıldığını vurgulayan Arıkan (2006b, s. 9), bunun o dönemde eski yazıyla eğitim almış bireylerin özel hayatlarında Arap harflerini kullanmaya devam etmeleriyle açıklanabileceğini ifade eder. Burian'ın günlük tutma motivasyonu, yalnızca kişisel bir kayıt oluşturma amacını taşımakla kalmaz, aynı zamanda entelektüel ve mesleki hayatının izlerini sürmek açısından da önemli bir kaynak sunar. Arıkan (2006b, s. 10), Burian'ın günlükleri yazma amacını "kendi yaşamına not düşmek" olarak tanımlarken, bu günlükler aracılığıyla onun günlük yaşamına ve entelektüel dünyasına dair ayrıntılı gözlemler sunulduğunu ifade eder.

Mektuplar başlıklı eser de Arıkan tarafından Burian'ın mektuplarının derlenmesiyle yayına hazırlanmış olup Burian'ın farklı kişilere yazdığı mektuplardan oluşmaktadır. Arıkan tarafından kaleme alınmış bir sunuş bölümü ile "Prof. Orhan Burian'ın Aile Çevresi ve Mektupları" başlıklı bir bölüm içermektedir. Arıkan (2006c, s. 7-8), Burian'ın oldukça geniş bir mektup koleksiyonuna sahip olduğunu belirtmekte, bu eserde yer alan mektupların ise 1925 yılından 1949 yılına kadar olan dönemi kapsadığını vurgulamaktadır. Eserde, Burian'ın ailesiyle, Muhsin Ertuğrul, İrfan Şahinbaş ve Vedat Günyol gibi dönemin çeviri, edebiyat ve sanat dünyasıyla yakından ilişkili isimlerle yaptığı yazışmalar yer almakta ve Burian'ın entelektüel çevresiyle kurduğu bağları ve çeviri anlayışını gözler önüne sermektedir. Mektuplar Burian'ın çeviriye yaklaşımını, dönemin çeviri hareketleriyle nasıl bir etkileşim içinde olduğunu ve çeviriyi nasıl konumlandığını anlamaya yönelik önemli ipuçları sunmaktadır. Burian ile Muhsin Ertuğrul'un mektuplarına yer verilen *Posta Kutusu* başlıklı derginin kış 2004 sayısı da çalışmaya konu edilen belgeler arasındadır.

Otobiyografik metinler olarak günlükler ve mektuplar, Burian'ın bireysel deneyimlerini, entelektüel dünyasını ve çevirmen kimliğini doğrudan yansıtan metinlerdir. Bu kişisel kayıtlara ek olarak, biyografik bir perspektif sunan *Ufuklar* dergisinin Orhan Burian özel sayısı, Burian'ın dönemindeki entelektüel çevrede nasıl algılandığını ve çevirmen kimliğini ortaya koymaktadır. Bu özel sayıda Haluk Y. Şahsuvaroğlu, Nurullah Ataç, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Vahit Turan ve Bülent Ecevit gibi önemli isimlerin Burian hakkındaki görüşlerine yer verilmiştir. Bu yazılar, özellikle Burian'ın edebi ve sanatsal yönüne odaklanarak, onun Türk kültür ve çeviri dünyasındaki yerinin anlaşılmasına katkı sağlamaktadır. Burian'ın kendi yazılarında ve mektuplarında çeviri edimi ve akademik yaklaşımlarına dair sunduğu perspektifler, dönemin önde gelen entelektüellerinin bakış açılarıyla birlikte değerlendirilerek Burian'ın çevirmen kimliğinin çok boyutlu bir şekilde ele alınması amaçlanmaktadır. Bu bağlamda, biyografik metinler, Burian'ın otobiyografik metinleriyle birlikte kurumsal ve edebi çevredeki yansımaları arasındaki ilişkiyi anlamak açısından tamamlayıcı işlev görmektedir.

3.3. Burian ile ilgili (Oto)biyografik Metinlerde İçerik Tespiti

Burian'ın günlükleri, çevirmen kimliğine dair önemli veriler sunarak, onun çeviri edimiyle kurduğu ilişkiyi ve çeviri pratiğine yaklaşımını anlamaya olanak tanımaktadır. Günlüklerinde ve mektuplarında yer alan çeşitli içerikler, yalnızca bireysel çeviri deneyimlerini değil, aynı zamanda dönemin kültürel ve entelektüel ortamında çevirmen kimliğini nasıl inşa ettiğini de ortaya koymaktadır. Yapılan inceleme sonucunda gerek günlüklerinde gerek mektuplarında gerekse diğer entelektüellerin Burian üzerine kaleme aldıkları biyografik yazılarda Burian'ın çevirmen kimliği ve *telosuna* yönelik söylemler üç ana başlık altında sınıflandırılmıştır: entelektüel birikimi ve çevresi, dönemin çeviri politikaları üzerine değerlendirmeleri ve bir meslek olarak çevirmenliğe bakışı.

3.4. Burian ile ilgili (Oto)biyografik Metinlerde İçerik Seçimi

Seçim aşamasında, bir önceki aşamada saptanan üç ana başlık altında hangi noktaların bu çalışmada ele alınacağı detaylandırılmaktadır. Entelektüel birikimi ve çevresi açısından yaklaşıldığında, tüm bu (oto)biyografik metinlerde Burian'ın entelektüel çevresinin, onun çeviri anlayışını ve çeviri süreçlerine bakış açısını anlamak için kritik bir role sahip olduğu görülmektedir. Muhsin Ertuğrul, İrfan Şahinbaş ve Vedat Günyol gibi dönemin önde gelen isimleriyle kurduğu

ilişkiler, onun çeviriyi bireysel bir edimden öteye taşıyarak kolektif bir kültürel üretim sürecinin parçası haline getirdiğini göstermektedir. Bunun yanı sıra, yurtiçi ve yurtdışında katıldığı tiyatro gösterimleri, edebiyat ve çeviri etkinlikleri, akademik toplantılar ve sanatsal buluşmalar da onun çeviri anlayışını şekillendiren etkenler arasında yer almaktadır. Burian'ın yazışmaları, çeviriyi yalnızca metin aktarımı olarak değil, aynı zamanda sanatsal ve entelektüel etkileşim aracı olarak gördüğüne işaret etmektedir.

İkinci ana başlık olarak Burian'ın dönemin çeviri politikaları üzerine değerlendirmelerinin devlet destekli çeviri projelerine ve çeviri politikalarına yönelik olduğu görülmektedir. Özellikle Tercüme Bürosu'nun faaliyet gösterdiği ve devlet eliyle yürütülen çeviri projelerinin yoğunlaştığı bu süreçte, Burian'ın söylemlerinde bu politikalara dair hem olumlu hem de eleştirel yaklaşımlar görmek mümkündür. Burian bu söylemlerinde yalnızca mevcut uygulamalara dair değerlendirmeler sunmakla kalmaz, aynı zamanda çeviri politikalarının daha verimli ve nitelikli olması için yapıcı önerilere de yer verir. Millî Eğitim Bakanlığı'nın klasikler çeviri projesine dair yorumları, Türk kültürünün de dünya dillerine çevrilmesi gerektiğine yönelik söylemlerinin çevirmen kimliği ve *telos*uyla yakından ilişkili olduğu gözlemlenmiştir. Burian'ın akademisyen kimliği de tüm bu söylemlerin temelini oluşturmakta; çeviriyi bir bilgi üretim süreci ve akademik gelişimin bir parçası olarak konumlandırmasını sağlamaktadır.

Üçüncü başlıkta, Burian'ın bir meslek olarak çevirmenliğe dair sergilediği tutum, çeviri faaliyetini nasıl konumlandığına odaklanılarak incelenmektedir. Günlük ve mektuplarındaki çeşitli ifadeler, onun çeviriyi yalnızca teknik bir iş olarak değil, aynı zamanda düşünsel bir uğraş ve kültürel bir sorumluluk olarak gördüğünü ortaya koymaktadır. Nitekim, bu söylemler onun çeviri sürecine yönelik estetik, işlevsellik ve kaliteye dair belirli kriterler geliştirdiğini ve mesleğe yönelik beklentileri olduğunu göstermektedir.

3.5. Burian ile ilgili (Oto)biyografik Metinlerde İçerik Analizi

Çeviriyi yalnızca bir mesleki pratik olarak değil entelektüel, kültürel ve akademik bir misyon olarak konumlandıran Burian'ın çeviri edimine yüklediği nihai amaçlar araştırmaya konu olan (oto)biyografik metinler üzerinden betimleyici bir yaklaşımla analiz edilmektedir. Bir önceki aşamada belirlenen entelektüel birikimi ve çevresi, dönemin çeviri politikaları üzerine değerlendirmeleri ve çevirmenliğe bakışı temelinde, Burian'ın çeviri yaparken benimsediği bireysel hedefler, çeviriyi toplum ve akademi bağlamında nasıl konumlandığı ve çevirmen kimliğini nasıl inşa ettiği *telos* kavramı ekseninde değerlendirilmektedir.

3.5.1. Burian'ın Entelektüel Birikimi ve Çevresi

Günlük, mektuplar ve ölümünün ardından yayımlanan yazılarda Burian, tiyatrodan edebiyata, akademik dünyadan uluslararası kültürel ilişkiler ağına uzanan çok geniş bir çevrede aktif bir çeviri eyleyicisi olarak karşımıza çıkmakta ve bu kişilerle kurduğu ilişkiler, çeviri faaliyetlerine yüklediği *telos*a dair ipuçları sunmaktadır. Burian'ın entelektüel çevresinin genişliği incelemeye konu olan tüm (oto)biyografik eserlerde kendini göstermekte, dönemin sanat, edebiyat ve çeviri dünyasında önemli aktörlerle kurduğu ilişkiler göze çarpmaktadır. Muhsin Ertuğrul, Seniha ve Bedri Nedim Göknıl, Refik Ahmet Sevengil (Burian, 2006a, s. 30) Güzin Dino (Burian, 2006a, s. 167), Haluk Şehsuvaroğlu (Burian, 2006b, s. 66) gibi çeviri dünyasından isimlerle yakın

teması, aynı zamanda Nermin Menemencioğlu, Oktay Rifat, Bülent Ecevit (Burian, 2006a, s. 50) gibi dönemin önde gelen edebiyatçılarıyla aynı çevrede bulunması onun edebiyat çevrelerindeki rolünün altını çizmektedir. Burian'ın entelektüel çevresi yalnızca edebiyat ve tiyatro ile sınırlı kalmamaktadır. Burian'ın dönemin Talim Terbiye Kurulu başkanı olan Kadri Yörükoğlu ile yakın ilişkileri (Burian, 2006a, s. 26), dönemin kültür ateşesi Orhan Şaik Gökyay (Burian, 2006a, s. 108) ile olan tanışıklığı, Rockefeller Vakfı Müdürü Mister Marshall'a bir Amerikan edebiyatı kütüphanesi için yardım talebinde bulunması, ABD Büyükelçiliği Kültür Ataşesi Frederick P. Latimer'in kendisini arayarak çeviri talep etmesi (Burian, 2006a, s. 40) Burian'ın uluslararası çevrelerde de tanındığını ortaya koymaktadır. Burian'ın entelektüel çevresinin genişliği ölümünün ardından *Ufuklar* dergisinde yayımlanan Burian'a adanmış özel sayıda da kendini göstermektedir. Adnan Adıvar, Haluk Y. Şahsuvaroğlu, Nurullah Ataç, Bülent Ecevit, Vedat Günyol gibi dönemin önde gelen isimleri, onun kaybının sadece çeviri alanında değil, Türk entelektüel dünyasında da büyük bir boşluk yarattığını vurgulamışlardır.

Burian'ın düzenli bir şekilde mektuplaştığı isimlerden biri Muhsin Ertuğrul olmuştur. Tüm bu mektupların dönem tanıklığı açısından oldukça önemli bulgular olduğunu vurgulayan Arıkan, Burian'ın Cumhuriyet Dönemi Türk Tiyatrosu açısından da önemli bir isim olduğunu şu sözlerle belirtir:

“Muhsin Ertuğrul'un Burian'a gönderdiği elimizde bulunan her mektup, tiyatromuzun gelişmesi, ileriye gitmesi, halkımızın bu kuruma ilgi duyması için bu büyük sanatçının gösterdiği çabalardan izler taşımaktadır. Ertuğrul, Burian'ın kişiliğinde büyük bir çevirmen, tiyatroyu bilen, eleştiri gücü yüksek bir bilim adamı bulmuştur. Bu iki dehanın işbirliği Cumhuriyet Dönemi Türk Tiyatrosu'na yeni ufuklar açmıştır (Arıkan, 2004, s. 125).

Nitekim Ertuğrul'un kendisine yazdığı mektuplar, Burian'ın dönemin tiyatro repertuarı seçimlerinde etkin bir rol oynadığını göstermektedir. Ertuğrul, 1 Haziran 1947 tarihli mektubunda Burian'dan bir Shakespeare çevirisi talep etmekte ve birlikte planlama yapmayı önermektedir: “Ben bu sene senden bir Shakespeare isterim... Şimdiden hazırlık yapalım mı? Yakında İstanbul'a niyet var mı?” (2006b, s. 126). Birkaç gün sonra, 10 Haziran 1947'de yazdığı bir diğer mektupta Ertuğrul, belirli bir eser önerisinde bulunarak çeviri sürecine dair daha somut bir yönlendirme yapmaktadır. Shakespeare'in *İkinci Richard* eserinin Londra'da sahneleniyor olmasını bir fırsat olarak değerlendiren Ertuğrul, Burian'dan bu oyunu çevirmesini istemektedir: “Ben bu yıl İstanbul için İkinci Rişar'ı düşünüyorum. Hazır Londra'da taze taze oynanırken biz de oynasak iyi olur kanaatindeyim. Şayet sen de aynı fikirse isen onu tercüme edip hazırlayalım.” (2006b, s. 126). Ertuğrul'un, Burian'ın yalnızca Shakespeare çevirileriyle değil, daha geniş bir tiyatro repertuarına katkı sunabileceğine dair güveni, 4 Temmuz 1951 tarihli mektubunda da açıkça görülmektedir. Bu mektupta, Burian'dan dönemin eserleri hakkında görüş bildirmesini istemekte ve repertuar seçiminde Burian'ın fikirlerini dikkate aldığını göstermektedir: “Küçük Sahne'nin önümüzdeki yıl repertuarı için dramlara ihtiyacımız var, acaba senin bu Hermin Melvill'in Billy Budd piyesi ve Stalag 17 [Kamp 17] hakkında kat'i bir fikrin var mı? [...] Hush Hastings'in bahsettiğim Seagils over Sorrento'su hakkında da fikrini bekliyorum.” (Burian, 2006b, s. 129).

İncelenen tüm bu (oto)biyografik metinlerde açıkça görülen ilişkiler ağı, Burian'ın yalnızca bir çevirmen değil, sanat, akademi ve edebiyat dünyasında aktif olan entelektüel bir figür olduğunu

göstermektedir. Alanında uzman kişilerle yürüttüğü yazışmalar, tiyatro çevreleriyle olan etkileşimi ve dönemin önde gelen aydınlarıyla kurduğu ilişkiler, onun yalnızca bir çevirmen değil, aynı zamanda edebi ve kültürel gelişmeleri yakından takip eden bir entelektüel olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, Burian'ın sanatsal ve akademik gelişimine katkı sağlayan bir diğer unsur, sık sık katıldığı opera, tiyatro ve kültürel toplantılardır. Günlüklerinde ve mektuplarında hem Türkiye'de hem de yurt dışında sahnelenen oyunları, düzenlenen sanatsal etkinlikleri büyük bir ilgiyle takip ettiğini görmek mümkündür. Burian, özellikle İngiltere'de olduğu dönemde neredeyse bir geceyi bile sanatsal bir etkinliğe katılmadan geçirmez. Burian'ın sanatla kurduğu ilişkinin bireysel bir tutkunun ötesine geçerek entelektüel çevresiyle birlikte paylaştığı bir yaşam pratiğine dönüştüğü görülmektedir. Mektuplarından birinde, aynı evi paylaştığı arkadaşlarının her birinin farklı sanatsal etkinliklere yöneldiğini aktarır: "... bir buçukta eve gelebildik. Öğleden sonra hepimiz bir tarafa dağıldık. İrfan'la Rıdvan bir sinemada gösterilen dünya havadisleriyle coğrafi bir filme, Vahit -şimdilerde İstanbul'da oynanan- Dolores del Rio'nun Bird of Paradise'ına, Faruk bir varyeteye ben de bir operaya gittim: Cavaliara Rusticana ve Palyaçı" (Burian, 2006b, s. 107). Bu söylem, Burian'ın telosunu yalnızca bireysel üretimle sınırlı görmediğini, sanatla iç içe geçen bir yaşam tarzı içinde kolektif bir kültürel paylaşımı da benimsediğini ortaya koymaktadır.

İngiltere mektuplarından görüldüğü üzere bir gece Norma Shearer'in, daha sonraları arkadaşı Saffet Korkut tarafından *Araya Giren Garip Oyun* başlığıyla Türkçeye çevrilecek olan *Strange Interlude* oyununu izlemeye giden Burian, başka bir akşam Cortot'nun piyano konserine katılır (Burian, 2006b, s. 95). Takip eden günlerde ise *Aida*, *Contes d'Hoffman*, *Traviata*, *Samson and Dalilah* ve *La Bohème* operalarını izleyeceğini belirterek sanatla kurduğu süreklilik içeren ilişkiyi gözler önüne serer. Piyano resitaline yönelik izlenimlerini mektubunda şöyle paylaşır: "Evvvelsi akşam Cortot'nun konserine gittim. Fakat yalnız değil, London Philharmonic Orchestra ile beraber çaldı. [...] Şüphesiz güzel çalıyor. Fakat doğrusunu söylemek gerekirse ben Paderewski'yi tercih ederim. [...] 'Pleyel' marka piyano bana sesleri çok sert, keskin veriyor gibi geldi." (Burian, 2006b, s. 95).

Burian'ın yalnızca sanatsal üretimleri takip etmekle kalmayıp, müzik aletinin tınısına kadar detaylı yorumlar yapması, onun müziğe olan ilgisinin yüzeysel bir dinleyici rolünden öte olduğunu, eleştirel ve seçici bir duyarlılıkla örülü olduğunu göstermektedir. Bu yaklaşım, çeviriye ve sanata dair telosunun yalnızca metinsel değil, çok yönlü estetik bir algıyla şekillendiğini düşündürmektedir. Nitekim, Burian Covent Garden'da Sadler's Wells'i izlediğinde sahne düzenlemeleri ve balerinlerin performanslarına dair de eleştirilerde bulunur ve Daphnis & Chloe balesini daha serbest bir yoruma sahip olması nedeniyle daha çok beğendiğini ifade eder (2006a, s. 101). Benzer şekilde Londra'da geçirdiği başka bir akşam da Béla Bartók konçertosundan çıkıp tiyatroya giden Burian, *Anthony ve Cleopatra* oyununun daha önce izlemediği bir temsilini izleme fırsatı bulur ve bu performansı şöyle yorumlar:

"Dekor ve mizansen çok hoşuma gitti. Cenk sahnelerini asgariye indirmişler; oyunun derdi olan sahneleri öne çıkaran bir sahneleme tercih edilmiş. Üçer parçanın Mısır, Roma ve deniz için kullanılması çok uygun düşüyor. Vivien Leigh bu sefer daha iyiydi. Belki azameti bir parmak eksikti ama Olivier'in Sezar'ı ise ihtiyarlamış, sinik bir hâl almış; Antonius'a biraz aykırı düşüyor gibi geldi bana. Ama buna güzel temsildir denir, harikulade olmasa bile." (Burian, 2006a, s. 103).

Old Vic'te izlediği *Othello* temsiline sahneleme biçimine dair gözlemler yaparak, Othello'nun sahnedeki hareketlerinin abartılı olduğunu, karakterin metne uygun bir şekilde yorumlanmadığını ifade eder (2006a, s. 132). Aynı şekilde, Orson Welles'in *Othello* uyarlamasını izlediğinde, Desdemona'nın Othello ile kaçış sahnesinin gereksiz bir vurgu ile işlendiğini ve Roderigo'nun karakter gelişiminin yanlış yorumlandığını vurgulayarak eleştirir (2006a, s. 131). Diğer yandan Burian, Fransız tiyatro grubu Renaud-Barrault'nun sahnelediği *Satıcının Ölümü* ve Gide'in *Oidipus* yorumlarını izlediğinde, oyuncuların sergilediği profesyonel performansları "İngilizlerde rastlanmayan bir rahat profesyonellik var. Oyunlar ise müstesna olmamak üzere iyi" (Burian, 2006a, s. 110) söylemiyle över. Burian'ın sanat etkinliklerine dair değerlendirmelerinde, yalnızca bir izleyici olarak değil, eleştirel bir bakış açısıyla yorumlar getirdiği görülmektedir. Benzer bir yaklaşımı "Ring Round the Moon" adlı oyuna dair değerlendirmesinde de görmek mümkündür. Günlüğünde oyunun sahnelemesini estetik bir bütünlük içinde yorumlayan Burian, yalnızca bir beğeni ifadesiyle yetinmez ve oyunu hem biçimsel hem de içeriksel yönlerden çözümler: "Gece *Ring Round the Moon*'daydım. Ama ne hoştu. Dresden tiyatroları gibi bitti. Bir bakıma Victorian, ama eski oluşu, tozluluğu, sıcaklığı ile değil. Fransız nüktesiyle ve Fransız zekâsıyla yazılmış bir piyes. Konusu bakımından Shaw'ın *Pygmalion*unu oldukça andırıyor." (Burian, 2006a, s. 99).

Burian'ın sanata olan ilgisi yalnızca tiyatro ve bale ile sınırlı değildir; müzik ve resim alanlarına da ilgi duyan Burian katıldığı konserlere ve sanat galerilerine yönelik estetik değerlendirmelerde bulunur. William Blake'in gravürlerini incelediğinde, sanatçının görsel dili ile Shakespeare'in eserlerindeki melankoli arasında paralellikler kurarak Blake'in eserlerinde "Shakespeare'in kondurduğu tebessüm gölgesinin" kendisini etkilediğini belirtir (2006a, s. 118). Bir başka sanat etkinliğinde, Londra'da katıldığı bir konserde Bartók, Sibelius ve Walton'ın eserlerini dinleyen Burian, özellikle Belshazzar's Feast eserinin büyük bir koro ve org ile seslendirilmesinin dramatik etkisini vurgular (2006a, s. 103). Burian'ın içinde bulunduğu entelektüel ilişkiler ağı ve deneyimlediği sanatsal ve akademik etkinlikler, çevirmen kimliğini biçimlendiren unsurlar olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda, Burian'ın çevirmen rolünü yalnızca dilsel bir aktarım süreci olarak değil, sanatsal ve düşünsel bir *telosa* yönelen bir faaliyet olarak görmek mümkündür.

3.5.2. Dönemin Çeviri Politikaları Üzerine Değerlendirmeleri

Burian, gerek mektuplarında gerekse günlüklerinde dönemin çeviri politikalarına dair eleştirilerini detaylı bir şekilde kaleme almış ve özellikle Milli Eğitim Bakanlığı'nın klasik eserleri Türkçeye kazandırma girişimini değerlendirirken uygulamada yapılan hatalara dikkat çekmiştir. Burian, yalnızca Batı edebiyatının seçili metinlerinin Türkçeye aktarılmasıyla sınırlı kalınmayarak hem Doğu hem Batı klasiklerinin kapsamlı bir şekilde çevrilmesi gerektiğini savunmaktadır (2006a, s. 48). Bu bağlamda, çeviriyi bir kültürel inşa süreci olarak ele almakta ve Türkiye'nin kendi entelektüel mirasını da bu sürece dahil etmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Burian "Bir kere, memleketimiz üniversitelerinde seviyeli bir felsefe, içtimaiyat, tarih, edebiyat ve sanat mesaisi istiyorsak, Şark ve Garp klasiklerinin Türkçeye mal edilmesi zaruri olduğunu kabul edelim" (2006a, s. 48) söylemiyle çevirinin yalnızca sanatsal değil, aynı zamanda akademik ve bilimsel bir gereklilik olduğunu belirtmektedir. Ancak Burian mevcut çevirilerin büyük ölçüde Fransız, Rus ve Yunan edebiyatına odaklandığını belirterek bu durumu eleştirir. Burian'a göre, "Garbın diğer büyük

dillerinden örneğin İngilizceden, Almancadan, İtalyancadan da tercümelere ihtiyaç vardır” (2006a, s. 48). Ona göre, bu çeviri politikası yalnızca Batı edebiyatının belirli yönlerini öne çıkarırken, diğer önemli dillerin ve kültürlerin göz ardı edilmesine neden olmaktadır.

Yalnızca Batı dillerinden yapılan çevirilerin çeşitlendirilmesini değil, aynı zamanda Osmanlı ve İslam düşüncesine ait metinlerin de Türkçeye kazandırılmasını savunan Burian, “dünya milletleri camiasına, onların medeniyete ettikleri hizmetten nasipsiz, kendi mazimizdeki kuvvet ve değer kaynaklarımızdan bihaber” (Burian, 2006a, s. 49) şekilde girmemizin imkansız olduğunu vurgular. “Bunların yanı sıra Şark Klasikleri ve hususiyle Farabi gibi Türk büyüklerinin, devirleri icabı Arapça yazmış oldukları eserlerin de Türkçeye kazandırılması icap eder” (2006a, s. 49) diyerek, Osmanlı’dan devralınan kültürel mirasın da bu çeviri sürecinin bir parçası olması gerektiğini ileri sürmektedir. Bu yaklaşımı, onun çeviriye dair *telosunu* daha net bir şekilde ortaya koymaktadır: Çeviri yalnızca Batı’ya açılan bir kapı değil, aynı zamanda yerli ve tarihsel bilgi birikimini koruma ve yeni kuşaklara aktarma aracıdır. Burian, aynı zamanda ilerleyebilmek için kendi kültürel mirasımıza ve eserlerimize dönmemiz gerektiğini vurgulamakta ve bu amaçla dil içi çevirinin gerekliliğine değinmektedir: “Tavsiye ve temenni edeceğimiz bir şey de; Türk nesrinin geçmiş devirlerdeki muhalles eserlerinin, ezcümle Peçevî, Naîmâ tarihleri gibi büyük eserlerin, icabına göre kısa not veya birer lügatçe ile yeni harfli olarak çıkarılması ve yeni nesillere dünya klasikleri meyanında bunların da takdim edilmesidir.” (Burian, 2006a, s. 49).

Burian, dil içi çeviriyi yalnızca bir modernizasyon çabası olarak değil, aynı zamanda kültürel ve eğitsel bir sorumluluk olarak görmektedir. Ona göre, bu eserlerin günümüz okuyucusuna kazandırılması yalnızca akademik bir gereklilik değil, daha geniş bir kamusal kültürel aktarımın parçasıdır. Yeni harflerle yayımlanacak metinler, geçmiş ile gelecek arasındaki bağı güçlendirmeli ve Türk kültürel mirasının sürekliliğini sağlamaya hizmet etmelidir. Ayrıca, bu eserlerin dünya klasikleriyle aynı seviyede değerlendirilmesi gerektiğini belirterek, kültürel mirasın korunmasının ulusal olduğu kadar uluslararası bir sorumluluk taşıdığına da vurgu yapmaktadır. Nitekim Burian’a göre “münevver demeye layık hiçbir Türk’ün, Mesnevî gibi, İlyada gibi eserlerden müstağni kalacağı tasavvur edilemez.” (Burian, 2006a, s. 48). Bu noktada, Burian’ın Türk dili ve kültürüne verdiği önem Cambridge’te bulunduğu dönemde Türkçe’nin üniversite bünyesinde okutulan dillerin arasına eklenmesi gerekliliğine yaptığı vurguda da kendini göstermektedir (2006a, s. 121). Burian’ın bu yaklaşımı, çeviriyi yalnızca bir edebi aktarım süreci değil, aynı zamanda tarihsel ve kültürel bir misyon olarak ele aldığını göstermektedir. Buna bir başka örnek olarak Amerikan Büyükelçiliğinde görevli Frederick P. Latimer de Burian’ın anısına kaleme aldığı yazısında, Burian’ın Türklere İngiliz Edebiyatını öğretmek için yaptığı çevirilerle sınırlı kalmadığını aynı zamanda yabancılara da Türk Edebiyatını anlatmaya çalıştığını ve vefatından çok kısa bir süre önce Türk Amerikan Derneği’nde Türk Edebiyatı tarihi üzerine ders verdiğini belirtir (Latimer, 1952, s. 80).

Burian’ın eleştirileri yalnızca seçilen metinlerin kapsamıyla sınırlı değildir; çeviri süreçlerinin işleyişine dair de önemli noktalar dile getirmektedir. Tercüme Bürosu’nun uygulamalarına dair yaptığı değerlendirmeler, dönemin çeviri politikalarını hem içeriden gözlemleyen hem de dışarıdan sorgulayan bir çevirmen profili çizer. Özellikle çeviri metinlerinin kontrol süreçlerine dair yaptığı

eleştiri dikkat çekicidir: “Dikkat buyrulsun ki böyle kontrol namı altında bakanlık bir hayli para da harcamış, neticede tercümeler... mesuliyetini ne mütercimim ne kontrolcünün benimsediği bir halita halini almıştır.” (2006a, s. 49). Burian’a göre bu tür uygulamalar, yalnızca işlevsiz kontrol mekanizmaları yaratmakla kalmamış, aynı zamanda iyi çevirmenleri bu faaliyetlerden uzaklaştırmıştır: “Bu yanlış siyaset yüzünden, iyi mütercimler de tercüme yapmaz olmuşlardır”. Bu bağlamda, Burian’ın *telosu* yalnızca nitelikli çeviri üretimini değil, bu üretimi mümkün kılacak işleyişin de liyakat esasına göre yeniden yapılandırılmasını kapsamaktadır. Ona göre, “tercüme işini gelip giden bakanlara bağlı bir politika işi olmaktan... kurtarmak” (2006a, s. 49) için yetkinliği esas alan, daha özerk ve akademik temelli bir yapılanmaya geçilmelidir. Burian’a göre, çeviri, liyakat esasına dayalı bir süreç olmalı ve üniversitelerin bu konuda daha aktif bir rol üstlenmesi gerekmektedir. Söylemlerine tercüme eyleminin işinin ehli kişilere bırakılması gerektiğini vurgulayarak devam eden Burian şunları söyler:

“Klasiklerin tercüme ve neşir işi bu ehemmiyeti ile telakki edilince, o işin tedviri üniversiteye bırakılması uygundur. Bu demek, tercüme işlerini yalnız üniversite yapacak demek değildir. Üniversite kadrosu dışındaki ehliyet sahiplerine de tercüme havale edilebilir. Hatta tercüme, diploma ve makama bakmaksızın yalnız ehliyetli mütercimlere verilmeli ve onların imzasının mesuliyeti ile neşredilmelidir.” (Burian, 2006a, s. 49).

Çevirinin akademisyenler veya alanında uzman kişilerce yapılması gerektiğini vurgulamasıyla mesleğe dair yüksek bir profesyonellik beklediğini göstermektedir. Çeviri sürecinin yalnızca teknik bir beceri değil, aynı zamanda derin bir bilgi birikimi ve ehliyet gerektirdiğini ifade eden Burian, nitelikli çevirilerin ulusal kültürün gelişimine katkıda bulunacağını savunur. Çevirmen kimliğine dair bu yaklaşımı, onun çeviriyi bir meslekten öte kültürlerarası bir köprü ve entelektüel bir faaliyet olarak gördüğünü de kanıtlar niteliktedir.

Dönemin çeviri politikalarına yönelik eleştirileri yalnızca Burian’ın kendi yazılarında değil, çağdaşlarının anlatılarında da açıkça görülmektedir. *Ufuklar* dergisinin Orhan Burian özel sayısında B. K. Çağlar, Burian’ın dönemin çeviri ortamına ilişkin eleştirel duruşunu şu şekilde aktarmaktadır:

“Ya tercüme ya aşırma tefrikalar ya tercüme ya adapte piyesler; fakat hep çalakalem. Bu hal, bizim Burian’ı dehşetli sinirlendiriyordu. (...) kısa ve özlü olanlarda bu densizliğe sapmalarına meydan kalmasın diye büyük Hint şairi Tagore’un küçük ve kıvrak nesir parçalarını Türkçeye çevirerek örnek vermekle işe başladı. (...) Milli Eğitim Bakanlığı emrinde bir kadrolu telif ve tercüme heyetinin zaruretiye işaret ediyor, bir zamanlar Ziya Gökalp’in başkanlığında kurulan bu heyetin daha esaslı ve devamlı bir çalışmaya geçebilmek için ihyasını istiyordu” (Çağlar, 1952, s. 102).

Bu tanıklık da Burian’ın otobiyografik eserlerindeki söylemlere paralel olarak kendisinin çeviri alanındaki sorunlara yalnızca eleştirel bir gözle yaklaşmadığını, aynı zamanda bu sorunları aşmak için somut ve yapıcı çözümler önerdiğini göstermektedir. Burian, dönemin plansız ve dağınık çeviri ortamına karşı, liyakat esasına dayalı bir telif ve tercüme sisteminin kurulmasını savunarak çeviriyi yalnızca edebi bir üretim değil, aynı zamanda kültürel bir inşa aracı olarak konumlandırmıştır. Burian aynı zamanda üniversitelerin bilimsel araştırma faaliyetlerini sürdürebilmesi için yeterli kaynaklara erişim sağlaması gerektiğini vurgulamaktadır. Ona göre, Osmanlı dönemi yazmaları bakımından zengin olan kütüphaneler, modern bilimsel yayınlar

açısından yetersizdir. Burian'ın bu eksikliği gidermek için sunduğu çözüm “yavaş yavaş bu neşriyatı aratıp satın aldirmek, bir de muhtelif mevzuların klasikleşmiş eserlerini tercüme ettirmektir.” (Burian, 2006a, s. 46). Görüldüğü üzere Burian, klasik eserlerin Türkçeye kazandırılmasını, üniversitelerin evrensel bilgiye erişimini artıracak ve bilimsel üretkenliği destekleyecek önemli bir adım olarak değerlendirmektedir. Burian'ın, çeviriyi yalnızca bir dil aktarımı değil, bilimsel ilerleme ve akademik gelişim için stratejik bir araç olarak gördüğü söylenebilir.

3.5.3. Bir Meslek Olarak Çevirmenliğe Yaklaşımı

Burian'ın günlük ve mektuplarında çeviri mesleğine ilişkin doğrudan ve dolaylı değerlendirmeleri yer almaktadır. Bu değerlendirmelerde, çeviri emeğine duyduğu saygı, nitelikli çeviri konusundaki hassasiyetleri ve çeviri sürecine dair gözlemleri öne çıkmaktadır. Burian'ın çeviri sürecine yaklaşımı, yalnızca metin aktarımıyla sınırlı kalmayan, mesleğin etik, estetik ve kurumsal boyutlarının da bilincinde bir entelektüel olarak konumlandığını göstermektedir. İlk çevirilerinden biri olan *Bahçivân* hakkında kaleme aldığı mektubunda “Muhterem Tagore’a iki kopya gönderdim tabii” (2006b, s. 68) şeklinde ifadesi göze çarpmaktadır. Bu söylemin yalnızca metinle değil, yazarla da doğrudan ilişki kuran, çeviriyi karşılıklı bir edebi etkileşim olarak gören bir çevirmen *telosunun* izlerini taşıdığı söylenebilir. Benzer bir yaklaşım, çevirmenliğin bir meslek olarak görünürlüğü ve emeğin tanınması konusundaki duyarlılığında da gözlemlenir. “Gazetede mahut hikayeyi gördüm, mütercimim ismini koymuşlar da muharririnkinden eser yok! Takdir kime ait!” (2006b, s. 125) ifadesi, Burian'ın hem çevirmen hem de yazar haklarına gösterdiği hassasiyeti ortaya koymaktadır. Burian'ın İstanbul Radyosu Müdürlüğü'ne yazdığı mektup da çevirmen kimliği ve çevirmenlik mesleği açısından dikkate değer bir eleştirel yaklaşım örneği olarak okunabilir. Müdürlüğe bir mektup yazarak çevirmen olarak haklarını isteyen Burian şöyle der: “Efendim, radyonuzun temsil kolunda İngiliz tiyatro klasiklerinden tercümelerimin kullanıldığını öğreniyorum. Bizzat İngiltere Radyosu bu türlü faydalanmalarından önce beni mektupla bulup niyetinden haberdar eder, temsilden sonra da bir telif hakkı verir. Bizim radyomuzda bu teamüller yok mudur, öğrenmek isterdim.” (Burian, 2006a, s. 137). Mektupta Burian, çevirilerinin radyo tiyatrosunda kullanıldığını öğrendiğini belirterek, bu kullanımın kendisine önceden bildirilmemiş olmasını ve telif hakkı ödemesi yapılmamış olmasını sorgulamaktadır. Bu sorgulamayla Burian'ın çevirmen emeğinin tanınması ve çevirmenlerin entelektüel üretimlerinin hak ettiği değeri görmesi konusundaki hassasiyeti göze çarpmaktadır. Burian mektubunda İngiltere Radyosu'nun çevirilerinden faydalanmadan önce kendisiyle iletişime geçtiğini ve temsilden sonra telif hakkı ödediğini belirterek, bu uygulamayı örnek göstermektedir. Bu davranışı tıpkı tercüme işinin üniversitelere veya alanda ehil kişilere bırakılması gerektiğini vurguladığı söyleminde olduğu gibi, çevirmenliği maddi ve mesleki haklar çerçevesinde bir meslek olarak gördüğünü kanıtlar niteliktedir.

Burian'ın otobiyografik eserlerinde yer alan ifadeler, onun çeviriyle sürekli ve sistemli bir biçimde meşgul olduğunu ortaya koymaktadır. Çeviri etkinliğini rastlantısal ya da dönemsel bir uğraş olarak değil, planlı ve disiplinli bir entelektüel faaliyet olarak sürdürdüğü görülmektedir. Burian, 1952 yılının Ağustos ayında Shakespeare'in *Twelfth Night* oyununu çevirdiği dönemi şu

sözlerle özetler: “Ağustos ayı da On İkinci Gece tercümesini yapmakla geçti. Perde perde de Muhsin Bey’e yolladım. Sonuncu sahneyi İstanbul’da tamamlayıp verdim” (Burian, 2006a, s. 154). Bu ifade, yalnızca çeviri sürecine dair teknik bir not olmanın ötesinde, Burian’ın çeviriyi sahnelemenin doğal bir parçası olarak gördüğünü ve bu bağlamda çeviriyi bir tür dramaturjik sorumlulukla yürüttüğünü ortaya koymaktadır. Burian’ın bu oyunu çevirmeden önce farklı temsil biçimlerini yerinde izleyerek değerlendirdiği de bilinmektedir. Ekim 1951 tarihli günlüğünde Londra’daki bir temsilden bahsederken, oyunun niteliğini şu sözlerle eleştirir: “Gece Twelfth Night’a gittim. Çocuklar şiiri duymadan oynuyorlardı. Oyunları da acemiydi. İki buçuk sene önce New Brunswick’te gördüğüm daha iyiydi” (Burian, 2006a, s. 126). Yine 1952 sonbaharında İstanbul’da sahnelenen versiyona dair izlenimlerini aktarırken “Nasıl isterseniz diye On İkinci Gece’nin çok eğlenceli bir temsilini gördüm” (Burian, 2006a, s. 165) notunu düşer. Bu örnekler, Burian’ın çeviriyi yalnızca yazılı metin üzerinden değil, sahne pratiğiyle birlikte düşünen, eserin temsil biçimlerini karşılaştırarak kendi çeviri tercihlerine yön veren bir anlayış benimsediğini göstermektedir. Bu da onun çeviri telosunun sadece dilsel değil, sahneleme odaklı estetik bir bütünlük anlayışıyla biçimlendiğini düşündürmektedir. Ayrıca Burian’ın, çevirmeyi üstlendiği oyunları daha önce farklı ülkelerde izleme fırsatı bulmuş olması, Muhsin Ertuğrul’un hangi eserlerin Türk sahne sanatına kazandırılması gerektiği konusunda neden kendisine danıştığını açıklamaktadır.

Burian benzer şekilde, başka bir oyunun çevirisini gerçekleştirirken de yoğun bir üretim süreci içinde olduğunu şu sözlerle ifade eder: “Muhsin Bey’e tercüme etmeye başladığım *Home at Seven*’ın bu ay içinde hiç olmazsa bir kısmını bitirip gönderilmesini istiyordum. Onun için sabah oturup birinci perdeyi tamamladım. [...] Öğlede bitirdiğim kısmı postaya vererek British Museum’a gittim” (Burian, 2006a, s. 95). Burian’ın çeviri sürecine dair bu anlatımı, onun üretkenliğini ve disiplini ön planda tutan bir çevirmen kimliği benimsediğini göstermektedir. Burian, *Mitoloji Sözlüğü* çevirisinin redaksiyon sürecini de büyük bir titizlikle yürütür: “Temmuz içinde *Mitoloji Sözlüğü*’nün hazır olan üçte birinin tercümesini baştan başa kontrol edip Türkçe bakımından düzelttim. Suat da kendi bakımından kontrol etti. Ağustos başında da baskı talimatıyla Bakanlık Yayın Müdürlüğü’ne teslim ettim” (Burian, 2006a, s. 154). Tüm bu örnekler, Burian’ın çevirilerine gösterdiği özeni ve çeviriyi sorumlulukla ele aldığını göstermektedir.

Bir başka örnekte *The Red Shoes* isimli oyunu izlemeye giden Burian, oyunun çevirisini şu sözlerle eleştirir: “Tercümesi de cloak kelimesini clock olarak alacak kadar berbat –Bazı yerlerde büsbütün zıt manalar vermişler” (2006a, s. 26). Bu söylem, çeviri hatalarına karşı dikkatli ve duyarlı olduğunu ve anlamın doğru aktarılmasına verdiği önemi ortaya koymaktadır. Bir ders kitabının yeniden çevrilmesi teklif edildiğinde, Burian “Geçen seferki gibi bir başkasının bozduğu şeyi oturup düzeltmektense kendim tercüme etmek daha kestirme ve eziyetsiz” (2006a, s. 29-30) cevabını vererek problemli bir çeviriyi düzeltmenin sıfırdan bir çeviri yapmaktan daha zor olduğunu bilen, çeviri sürecine hâkim, deneyimli bir çevirmen profili çizmektedir.

Burian’ın Shakespeare çevirileri üzerine arkadaşlarının kaleme aldığı tanıklıklar da Burian’ın bu eserlerle kurduğu ilişkiyi yalnızca dilsel bir aktarım süreci olarak değil, edebi ve kültürel bir sorumluluk olarak gördüğünü ortaya koymaktadır. Şahsuvaroğlu’nun “Shakespeare Orhan Burian’ın kalemile Türkçeye yeniden kazandırılmıştır. Bu tercümelerini yaparken bütün eski

metinleri gözden geçirmiş, kelimeler, cümleler, mükalemeler üzerinde titiz bir itina ile durmuştu” (Şahsuvaroğlu, 1952, s. 77) ifadesi, Burian’ın çeviri sürecinde gösterdiği özeni vurgulamaktadır. Benzer şekilde, Arıkanlı ve Duru’nun Burian’ı “Shakespeare Türkçede Burian’la yegâne çeviricisini bulmuştur” (Arıkanlı & Duru, 1952, s. 114) sözleriyle değerlendirmeleri, onun çevirilerinin yalnızca dönemin standartlarına göre değil, daha uzun vadeli bir kültürel inşa çabasına hizmet edecek nitelikte görüldüğünü göstermektedir. Vedat Günyol’un aktardığı üzere Burian’ın Shakespeare çevirilerini her on yılda bir yeniden gözden geçirme niyetinde olması da (Günyol, 2004, s. 121), Burian’ın çeviriye tamamlanmış bir ürün değil, sürekli yeniden düşünülmesi gereken bir süreç olarak yaklaştığını ortaya koymaktadır. Tüm bu ifadelerden hareketle, Burian’ın Shakespeare çevirilerine yaklaşımı, hem kendi döneminin çeviri anlayışından daha ileri bir farkındalık taşıdığını, hem de çeviriyi yaşayan, gelişen bir kültürel etkinlik olarak ele aldığını göstermektedir. Burian’ın *telosu*, Shakespeare gibi evrensel bir yazarın eserlerini Türkçeye sadece çevirmek değil, bu eserlerin hedef kültürde sahici bir edebi varlık kazanmasını sağlamak yönündedir.

SONUÇ

Bu çalışmada, (oto)biyografik metinler aracılığıyla Orhan Burian’ın çevirmen kimliğinin çok katmanlı bir şekilde incelenmesi amaçlanmış; entelektüel çevresi, dönemin çeviri politikalarına yönelik söylemleri ve bir meslek olarak çevirmenliğe bakışı çerçevesinde betimleyici bir analiz gerçekleştirilmiştir. Kaındl’in (2024) önerdiği yöntem doğrultusunda gerçekleştirilen inceleme, Burian’ın çeviriyle kurduğu ilişkinin yalnızca bireysel bir uğraş değil, aynı zamanda sanatsal, kültürel ve toplumsal bir sorumluluk alanı olduğunu göstermektedir.

(Oto)biyografik metinler işaret ettiği üzere, Burian’ın entelektüel birikimi ve çevresi, onun çeviri pratiğini şekillendiren en önemli faktörlerden biri olarak öne çıkmaktadır. Burian yalnızca bir çevirmen değil, aynı zamanda bir akademisyen, bir eleştirmen ve kültürel üretimin aktif bir öznesi olarak entelektüel çevresiyle sürekli etkileşim halinde olmuş bir figürdür. Günlüklerinde ve mektuplarında neredeyse her akşam tiyatroya, operaya ya da konsere gitmesinden önemli fikir insanlarıyla sürdürdüğü ilişkilerine kadar pek çok unsur, onun kültürel yaşantıyla ne derece iç içe olduğunu göstermektedir. Burian, yalnızca çeviri yapan değil, çevirdiği metinlerin sahnelemelerini izleyen, farklı kültürlerdeki temsillerini karşılaştıran, bu bağlamda çeviriyi yaşayan ve değerlendiren bir çevirmen olarak konumlanmaktadır. Dolayısıyla onun çeviriye yaklaşımı bireysel bir mesleki faaliyet olmanın ötesinde, daha geniş bir entelektüel *telosun* parçası olarak değerlendirilebilir.

Burian’ın dönemin çeviri politikalarına yönelik yaptığı yorumlar, onun yalnızca çeviriye dair bireysel üretimleriyle değil, aynı zamanda yapısal düzeydeki işleyişe dair eleştirileriyle de dikkat çeken bir özne olduğunu ortaya koymaktadır. Tercüme Bürosu’nun işleyişine ve bakanlığın çeviri politikalarına dair eleştirilerinde, liyakat ilkesinin gözetilmemesi, niteliksiz çevirilerin çoğalması ve kontrol süreçlerinin işlevsizliği gibi sorunlara dikkat çeken Burian’a göre, çevirinin yalnızca bireysel çaba ile değil, kurumsal yapılarla desteklenmesi, bu yapıların da yetkin kişiler tarafından yürütülmesi gerekmektedir. Batı ve Doğu klasiklerinin Türkçeye kazandırılması gerektiğini savunurken, bu çabanın yalnızca bir çeviri faaliyeti olmadığını, ulusal kültür inşasının temel bir

unsuru olduğunu vurgulamaktadır. Bu bağlamda Burian'ın *telosu*, yalnızca kaliteli çeviri üretimiyle sınırlı kalmaz; aynı zamanda bu üretimin dayandığı kurumsal ve kültürel zeminin yeniden yapılandırılmasını da kapsamaktadır.

Burian'ın bir meslek olarak çevirmenliğe dair değerlendirmeleri, onu yalnızca yetkin bir uygulayıcı değil, aynı zamanda mesleğin kurumsal haklarını gözetken bilinçli bir özne olarak tanımlar. Radyo temsillerinde çevirmen isminin belirtilmemesi, telif haklarının ödenmemesi gibi konularda verdiği tepkiler, Burian'ın çeviri emeğini görünür kılma çabasını yansıtmaktadır. Ayrıca, çeviri sürecini düzenli, planlı ve üretken bir faaliyet olarak yürüttüğüne dair verdiği bilgiler, mesleğine duyduğu saygıyı ve çeviriyi ciddi bir entelektüel uğraş olarak benimsediğini göstermektedir. Çevirdiği eserlerin sahnelenme süreçlerine doğrudan dahil olması, çevirmen kimliğini yalnızca metinsel üretimle değil, sahneleme, temsil ve estetik ile ilişkilendiren çok boyutlu bir yaklaşıma işaret etmektedir.

Gerçekleştirilen inceleme sonuçları, Burian'ın çevirmen kimliği ve *telosunun* yalnızca otobiyografik metinlerdeki kendi beyanlarıyla değil, çağdaşları tarafından kaleme alınan yazılarda da benzer şekilde algılandığını göstermektedir. Şahsuvaroğlu, Arıkanlı, Duru ve Günyol gibi dönemin önemli figürleri, Burian'ın çeviri etkinliğinde gösterdiği titizlik, akademik ciddiyet ve kültürel sorumluluk duygusunu özellikle vurgulamışlardır. Bu durum, Burian'ın çevirmen kimliğinin bireysel bir inşadan ibaret olmadığını; aksine, dönemin entelektüel çevresi tarafından da tanınan, değer verilen ve kültürel bir misyon taşıdığı kabul edilen bir profil çizdiğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda Burian'ın *telosu*, yalnızca nitelikli çeviriler üretmek değil; aynı zamanda çeviri yoluyla bir zihniyet dönüşümüne katkı sunmak, modernleşme sürecinde kültürel aktarımın etkin bir öznesi olmaktır denebilir.

(Oto)biyografik metinlerin sunduğu bu çok katmanlı anlatılar, çevirmen odaklı tarihsel araştırmalara yeni bakış açıları getirebilmekte, bireysel yaşam öykülerinin, çeviri tarihine dair kolektif belleği şekillendirmede önemini hatırlatmaktadır. Farklı dönemler ve çevirmen profilleri üzerine yöneltilecek benzer anlatı çözümlemeleri, Türk çeviri tarihine dair daha bütüncül ve karşılaştırmalı bir bakış geliştirilmesine katkı sağlayacaktır. Bu tür çalışmaların, özellikle Cumhuriyet'in ilk yıllarında çok kimlikli kültür insanları olarak faaliyet gösteren çevirmenlerin daha yakından tanınmasını sağlayabileceği düşünülmektedir. Bu bağlamda, bu çok yönlü çevirmen özneler üzerine yapılacak çalışmaların artması ve Çeviribilim bölümlerinin müfredatlarında bu isimlere yönelik derslere veya içeriklere yer verilmesi hem Türk çeviri tarihine hem de çevirmenliğin kültürel ve toplumsal işlevine dair daha derinlikli bir anlayışın gelişimine katkı sunabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Albiz, Ümmügülsüm (2022). "Habitusu, Kültürel ve Sembolik Sermayesiyle Eleştirmen-Yazar ve Çevirmen: Nurullah ATAÇ". *Erdem*, 82, 1–24. <https://doi.org/10.32704/erdem.2022.82.001>
- Araboğlu, Aslı (2015). "Özdeşünümsel bir aktarım: Yazar/çevirmenin değişen gerçeklik anlayışı içinde 'Memoirs of Halide Edib' ve 'Mor Salkımlı Ev' örneği". *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(2), 139–152.
- Arı, Sevinç (2023). *Yazar-Gazeteci Çevirmen Suat Derviş*. Muharrem Tosun (Ed.), Paradigma Akademi.
- Arı, Sevinç (2023). "Gazeteci-Çevirmen Azize Bergin'in Babialı'deki Çevirmenlik Serüvenine Sosyal Sermayenin Etkisi". *Söylem Filoloji Dergisi* (Çeviribilim Özel Sayısı), 119–129. <https://doi.org/10.29110/soylemdergi.1186849>
- Arıkan, Zeki (2004). "Muhsin Ertuğrul'un Orhan Burian'a mektupları üzerine". *Posta Kutusu*, Kış, 125–130.
- Arıkan, Zeki (2006a). "Giriş". İçinde O. Burian, *Araştırmalar – İncelemeler*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Arıkan, Zeki (2006b). "Günlük üzerine". İçinde O. Burian, *Günlük (1950–1952)*, 11–22. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Arıkan, Zeki (2006c). "Prof. Orhan Burian'ın aile çevresi ve mektupları". İçinde O. Burian, *Mektuplar*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Arıkanlı, Orhan & Duru, Orhan (1953). "Sanat, fikir hayatımız ve Orhan Burian". *Ufuklar Dergisi*, 5 (Orhan Burian Özel Sayısı), 113–114.
- Arslan, Devrim Ulaş & Işıklar Koçak, Müge (2014). "Beşir Fuad as a self-appointed agent of change: A microhistorical study". *Istanbul University Journal of Translation Studies*, 8, 40–64.
- Avcı Solmaz, Safiye Gül & Karadağ, Ayşe Banu (2024). Tracing the "multiple lives" of a national romantic female translator in the early Turkish Republican period: Seniha Sami Moralı. *The Translator*, 30(3), 319–333. <https://doi.org/10.1080/13556509.2024.2328906>
- Balık, Macit (2019, 16 Şubat). "Orhan Burian". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/orhan-burian> (Erişim tarihi: 21 Ocak 2025).
- Bengi Öner, Işın (1993). "Çeviri eleştirisi bağlamında eleştirel bilincin oluşması ve eleştiri, üst-eleştiri, çeviribilim ilişkileri". *Dilbilim Araştırmaları*, 4, 25–50.
- Bengi Öner, Işın (1999). "Çeviriyle Kırk Yıl: Nihal Yeğinobalı ile Bir Söyleşi". *Çeviri Bir Süreçtir... Ya Çeviribilim*. İstanbul, 35–44.
- Bilir-Ataseven, Füsün & Araboğlu, Aslı (2015). "An ethnomethodology–translation oriented analysis on two same/separate autobiographical works in two separate languages". *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (3), 78–89. <https://doi.org/10.29000/rumelide.133762>
- Bozkurt, Eshabil & Karadağ, Ayşe Banu (2014). "Türk kültür ve edebiyat dizgesinde çok kimlikli bir mütercim: Süleyman Tevfik". *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (1), 38–59. <https://doi.org/10.29000/rumelide.133737>

- Bulut, Alev & Gürses, Sabri (2019). "Ömrünü çeviriye adayan iki kadın: Gönül ve Gülten Suveren kardeşler". İçinde Ş. Tahir Gürçağlar (Ed.), *Kelimelerin kıyısında: Türkiye'de kadın çevirmenler* (ss. 246–276). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Burian, Orhan (1953). "Hal tercümem". *Ufuklar*, 5 (Orhan Burian Özel Sayısı), 69–70.
- Burian, Orhan (2006a). *Günlük (1950–1952)* (Z. Arıkan, Haz.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Burian, Orhan (2006b). *Mektuplar* (Z. Arıkan, Haz.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Chen, L. (2024). The translator's sociological biography and life telos: the case of John Minford. *Perspectives*, 1–17. <https://doi.org/10.1080/0907676X.2024.2376713>
- Chesterman, Andrew (2009). "The name and nature of translator studies". *Hermes – Journal of Language and Communication in Business*, 42, 13–22.
- Chesterman, Andrew ve Baker, Mona (2008). "Ethics of renarration: Mona Baker is interviewed by Andrew Chesterman". *Cultus*, 1(1), 10–33.
- Çağlar, B. K. (1953). "En iyi antoloji ve Orhan Burian". *Ufuklar Dergisi*, 5 (Orhan Burian Özel Sayısı), 101–104.
- Delisle, Jean ve Woodsworth, Judith (Ed.) (1995). *Translators through history*. John Benjamins Publishing Company.
- Doğan, İrem Ceren (2023). "On the Verge between Retranslation and Revision: Revisiting Translations of Modernist Novels in Türkiye". *English Studies at NBU*, 9(2), 169–186. <https://doi.org/10.33919/esnbu.23.2.2>
- Elgül, Ceyda (2023). "Erken Cumhuriyet Dönemi Kültür Repertuarı'na özne odaklı bir bakış: Yaşar Nabi Nayır'ın çeviri biyografisi". *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (35), 1505–1517. <https://doi.org/10.29000/rumelide.1342154>
- Erdoğan, Özgür Bülent (2024). "Alanlar arasında bir çeviri yolculuğu: Tarihçi ve çevirmen kimliğiyle Reşat Ekrem Koçu". *Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi*, (37), 27–44. <https://doi.org/10.37599/ceviri.1567934>
- Erkul Yağcı, Ahu Selin; Altınkaya Nergis, Dilek ve Vatansever, Necla (2023). "Gönül Suveren ve Gülten Suveren kardeşler ve çeviri Türkçe popüler edebiyat". *Söylem Filoloji Dergisi*, (17), 272–291. <https://doi.org/10.29110/soylemdergi.1186379>
- Eşiyok, Rabia ve Öncü, Mehmet Tahir (2022). "A humanist translator: Orhan Burian as an agent of change". In M. T. Öncü & S. Demirkıvıran (Ed.), *Beiträge zum literarischen Übersetzen in der Türkei: Neue Aspekte und Perspektiven* (ss. 99–118). Logos Verlag Berlin. (Germanistik in der Türkei, Bd. 19).
- Gülmüş Sirkıntı, Halise (2022). "Yan metinsel görünürlük ve metin dışı görünürlük üzerinden çevirmen Celal Üster'in çeviri politikası". *Turkish Studies – Language and Literature*, 17(2), 761–774. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.57816>
- Günyol, Vedat (2004). "Orhan Burian". *Posta Kutusu*, 2 (Kış), 119–121.
- Hatim, Basil ve Mason, Ion (1991). *Discourse and the translator*. Longman.
- Hatim, Basil ve Mason, Ion (1997). *The translator as communicator*. Routledge.
- İlgin, Merve Sevtap (2019). "Tomris Uyar'ın çevirmen ve yazar kimliklerinin etkileşimi". *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (14), 473–499. <https://doi.org/10.29000/rumelide.649336>

- Kaindl, Klaus (2021). "Literary translator studies: Shaping the field". İçinde K. Kaindl, W. Kolb & D. Schlager (Ed.), *Literary Translator Studies* (ss. 1–40). John Benjamins Publishing Company.
- Kaindl, Klaus (2024). "The translator's nested identities: Translator studies and the auto/biographical turn". *Perspectives*, 1–15. <https://doi.org/10.1080/0907676X.2024.2421772>
- Karadağ, Ayşe Banu (2013a). "Çeviri tarihimizde 'gözle görülür' bir mütercime: Fatma Âliye Hanım". *Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 37(2), 1–16.
- Karadağ, Ayşe Banu (2013b). "Tanzimat Dönemi'nden İkinci Meşrutiyet Dönemi'ne kadın çevirmenlerin çeviri tarihimizdeki 'dişil' izleri". *Humanitas - Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 105–126.
- Karadağ, Ayşe Banu (2013c). "Türk çeviri tarihimizde 'Mütercim' Selanikli Tevfik". *Turkish Studies*, 8(10), 355–363.
- Karadağ, Ayşe Banu (2015). "Türk çeviri tarihimizde 'mütercim' Ahmed Rasim: Çeviri odaklı bir inceleme için ön çalışma notları". *Journal of Uludağ University Faculty of Education*, 28 (Özel Sayı), 181–193. <https://doi.org/10.19171/uuefd.82257>
- Öztürk Kasar, Sündüz (2018). "La traduction turque du Cours de linguistique générale de F. de Saussure par B. Vardar: une version exemplaire d'un maître-traducteur". *Cahiers du Centre de Linguistique et des Sciences du Langage*, (57), 75–97. <https://doi.org/10.26034/la.cdclsl.2018.113>
- Kasar, Sündüz (2011). "Bir çeviri ustası: Berke Vardar". *Dilbilim*, 2(26), 121–131.
- Kuleli, Mesut (2023). "Bir Metin İki Kültür: Shakespeare'de söyleşimci imgelerin Türk edebiyatı çoğuldizgesinde görünürlüğü". *Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi*, (35), 83–103. <https://doi.org/10.37599/ceviri.1355903>
- Küçük, Abdullah; Işıklar Koçak, Müge ve Erkul Yağcı, Ahu Selin (2022). "Tercüme Dergisi'nde üretken bir eleştirmen: Melâhat Özgü". *Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 9(1), 30–51.
- Latimer, Frederick (1953). "Orhan Burian". *Ufuklar Dergisi*, 5 (Orhan Burian Özel Sayısı), 79–80.
- Lejeune, Philippe (1989). *On Autobiography* (K. Leary, Trans.). University of Minnesota Press. (Original work published 1975)
- Özerdim, Sami Nabi (1958). "Prof. Orhan Burian 1914–1953 Bibliyografyası". *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 16(3–4), 83–95.
- Robinson, Douglas (2001). *Who Translates? Translator Subjectivities Beyond Reason*. State University of New York Press.
- Şahsuvaroğlu, Haluk (1953). "Sevgili Burian". *Ufuklar Dergisi*, 5 (Orhan Burian Özel Sayısı), 76–79.
- Şenlen Güvenç, Sıla (2023). "Türkiye Cumhuriyeti'nde İngiliz Filolojisi Eğitiminin Başlangıcı: Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi – İngiliz Dili ve Edebiyatı Kürsüsü". *Bitig Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 3(6), 113–135.
- Smith, Sidonie ve Watson, Julia (2010). *Reading Autobiography: A Guide for Interpreting Life Narratives* (2nd ed.). University of Minnesota Press.
- Tahir Gürçağlar, Şehnaz (2019). "Giriş". İçinde Ş. Tahir Gürçağlar (Ed.), *Kelimelerin kıyısında: Türkiye'de kadın çevirmenler* (ss. 9–25). İstanbul: İthaki Yayınları.

- Tahir Gürçağlar, Şehnaz (Ed.) (2019). *Kelimelerin kıyısında: Türkiye’de kadın çevirmenler*. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Taş İlmek, Seda (2021). “Entelektüel bir Türk kadını: Çevirmen Seniha Sami Moralı”. İçinde Y. Güner, E. Vatansever ve H. Şallı (Ed.), *Prof. Dr. İlker Alp’e Armağan Kitabı* (ss. 429–448). Paradigma Akademi Yayınları.
- Venuti, Lawrence (1995). *The Translator’s Invisibility: A History of Translation*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203360064>
- Yener, Melih (2022). “Seçkin bir aydın olarak Orhan Burian’ın fikir ve edebiyat portresi”. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(43), 1365–1421.

27 MAYIS DARBESİ'NİN TÜRK ROMANINA YANSIMASI

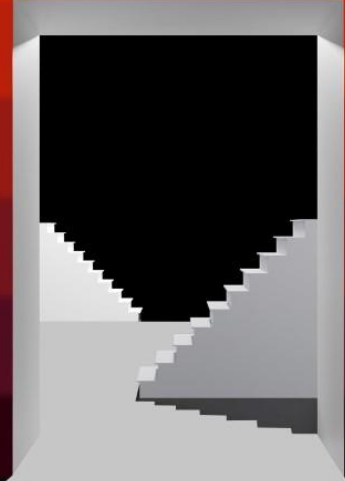
DR. FERHAT ÇETİNKAYA

Günce Yayınları

Türk Romanında Arzunun Görüngüleri

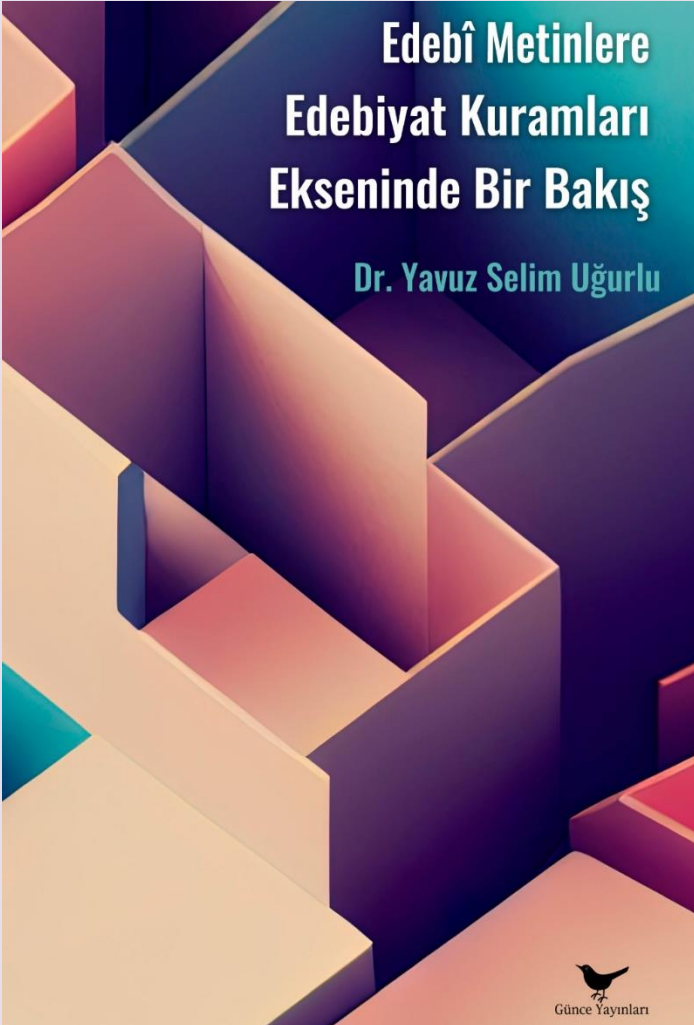
Ömriye Bayrak

Günce Yayınları

Edebî Metinlere Edebiyat Kuramları Ekseninde Bir Bakış

Dr. Yavuz Selim Uğurlu

Günce Yayınları

Ertuğrul Gazi Derhem

Türk Romanında Narsisizm

Günce Yayınları